

L'ARRELAMENT EN WEIL I LES SUBJECTIVITATS: ALIMENT DE L'ÀNIMA HUMANA

Marc Horneros Prunés

Graduat en Filosofia i estudiant de Màster UB

Introducció

En aquest article proposarem una breu aproximació a l'obra de Simone Weil anomenada *L'arrelament*. La importància d'endinsar-nos en aquesta autora ve donada per l'interès que les seves reflexions sobre la col·lectivitat poden tenir per a la teoria de la subjectivació. En aquest primer article, per qüestió d'extensió, la relació amb tal teoria no serà tractada i, per tant, només es farà una aproximació a les tesis de l'autora. Deixant, així, per un segon article, el desplaçament de la idea d'arrelament en Weil al que podríem anomenar processos de subjectivació, com un complement a certes mancances que podríem trobar en la idea de subjectivació ranceriana.

Així doncs, aquí parlarem del que Weil anomena les necessitats de l'ànima fins a arribar a la que considera més important, i més oblidada, que és la de l'arrelament. A partir d'aquí farem un breu recorregut a què Weil entén per arrelament i per les situacions de desarrelament.

Les necessitats de l'ànima i l'arrelament com la més fonamental

Primer de tot, potser seria d'interès remarcar que el títol *L'arrelament* no va ser escollit per Weil, doncs l'obra la va acabar d'escriure en estat febril (entre 38° i 39°) al sanatori i va morir abans de poder-la publicar. Així doncs, és una obra pòstuma editada pel francès Albert Camus el 1949, el qual va decidir també el títol de *L'arrelament (Enracinement)*. L'únic títol que es podria intuir que Weil hagués pogut donar a la que considerava que seria la seva segona gran obra (la primera era *Reflexions sobre les causes de la llibertat i de l'opressió social*) era la que es troba com a subtítol: *Preludi a una declaració dels deures envers l'ésser humà*. Doncs l'obra era un projecte d'un nou "contracte social, una carta magna"¹ per a l'organització de la resistència de la França Lliure i destinada a la construcció de la nova França un cop estigués acabada la guerra i

1 Weil, S. (2016) *L'arrelament. Preludi a una declaració dels deures envers l'ésser humà*, trad. Rosina Ballester, Barcelona, Edicions de 1984, p.13.

derrotat el nazisme. És més, el subtítol que podria haver sigut el títol escollit per Weil ja deixa entreveure quelcom: això és, una crítica i "una ruptura amb la ideologia dels drets de l'home de 1789"², amb la carta dels drets sorgits amb la Revolució Francesa. Així doncs, Weil realitza una inversió i puntualitza l'èmfasi en els deures i no els drets, ja que

"la noció d'obligació preval sobre la de dret, que li està subordinada i li és relativa. Un dret no és eficaç per ell mateix, sinó tan sols per l'obligació a la qual correspon; el compliment efectiu d'un dret no prové de qui el posseeix, sinó dels altres homes que es reconeixen obligats a alguna cosa envers ell. L'obligació és eficaç des del moment en què és reconeguda. [...] Un dret que ningú no reconeix no és gran cosa."³

Així doncs, Weil situa la importància i la preeminència ontològica en el deure, doncs un dret per si sol no té cap sentit si no va acompanyat primer d'un deure, d'una obligació, que el faci complir⁴. Per aquesta raó, elaborarà una "llista de deures eterns envers tot ésser humà" agafant com a model, com a exemple al qual han de ser anàlegs, l'obligació eterna envers algú de "no deixar-li partir fam quan es té l'ocasió de socórrer-lo"⁵. A partir d'aquest punt, anomenà una llista de necessitats que anomenarà físiques: "la protecció contra la violència, l'habitatge, el vestit, l'escalfor, la higiene, l'atenció en cas de malaltia"⁶. Però la qüestió important es trobarà en el que anomenarà necessitats de l'ànima, les quals, seguint l'analogia que dèiem anteriorment, són l'"aliment necessari per a la vida de l'ànima"⁷. Entre les diverses necessitats de l'ànima, Weil establirà i explicarà breument les següents en la primera part del llibre: l'ordre, la llibertat, l'obediència, la

2 Ídem., p.20.

3 Ídem., p.27.

4 Qüestió que va íntimament lligada a les reflexions contemporànies al voltant de la legitimitat del dret, doncs si no és reconegut (com a legítim) per la població que es troba sota el seu paraigües, aquest podria quedar sense efectivitat.

5 Ídem., p.30.

6 Ídem., p.31.

7 Ídem.

responsabilitat, la igualtat, la jerarquia, l'honor, el càstig, la llibertat d'opinió, la seguretat, el risc, la propietat privada, la propietat col·lectiva i la veritat⁸.

Però a part de tota aquesta llarga llista de necessitats de l'ànima humana que estableix Weil, a la segona part de l'obra ens dirà que "l'arrelament és, potser, la necessitat més important i la més ignorada de l'ànima humana"⁹. I tot i ser de les més difícils en definir, com ella mateixa ens diu, la descriu així:

"Un ésser humà té una arrel per la seva participació real, activa i natural en l'existència d'una col·lectivitat que conserva vius certs tresors del passat i certs pressentiments de l'esdevenidor. Participació natural, és a dir, donada automàticament pel lloc, el naixement, la professió, l'entorn. Cada ésser humà necessita tenir múltiples arrels. Necessita rebre quasi totalitat de la seva vida moral, intel·lectual, espiritual, a través dels mitjans dels quals naturalment forma part"¹⁰.

Així doncs, per Weil és fonamental que tot individu es trobi arrelat al que en altres punts del text anomenarà una col·lectivitat. Les quals, doncs, com constitueixen l'"aliment de cert nombre d'ànimes humanes" mereixen, per a Weil, tot el respecte i impliquen una obligació envers elles. Sempre i quan, però, constitueixin un aliment per l'ànima humana, ja que també ens dirà que aquelles que ja no alimentin l'ànima sinó que les engoleixin o se les mengin seran considerades una "malaltia social" la qual, deixa entreveure metafòricament, ha de ser extirpada, ja que en aquests casos cal realitzar un tractament que s'inspira "en els mètodes quirúrgics"¹¹. També pot ser el cas que l'aliment amb el qual nodreixi sigui insuficient, cas en el qual s'ha de millorar la col·lectivitat en qüestió, o que estigui morta i ja no nodreixi, cas en què s'ha d'aniquilar. Tots aquests punts, com la qüestió de la participació natural que veiem en la cita anterior, seran també idees fonamentals pel desplaçament que farem al segon article cap a la subjectivació.

Per aquestes raons, on veiem la importància que té l'arrelament per l'ésser humà segons Weil, dedica un apartat de l'obra a parlar del desarrelament, el qual considera una malaltia que s'ha de solucionar. I en aquest apartat ens parlarà de diverses formes de desarrelament que, per qüestions d'extensió, només deixarem enunciades. Així doncs, Weil ens parla del desarrelament vinculat a la conquesta (establint una gradació segons la proximitat cultural del conqueridor i arribant al màxim grau, on el "desarrelament és una malaltia gairebé mortal"¹², quan és totalment estranger com el cas de la

colonització, i no només militar sinó també com a domini econòmic) i del desarrelament provocat pels diners que ho des-trueixen tot. A més, després, dedicarà tota la resta de la part sobre el desarrelament a analitzar el "desarrelament obrer", "el desarrelament de la pagesia" i el "desarrelament i nació"¹³. Aquestes idees tindran, també, una influència important en com Edward Said, gran exponent del postcolonialisme, desenvolupa la seva idea de desarrelament, vinculat clarament a la seva experiència com a exiliat palestí.

Conclusió

Així doncs, si entenem aquesta forma de concebre les col·lectivitats, podem extreure dues conseqüències. Per un costat, les col·lectivitats i, tal com ho estem intentant entendre nosaltres per a la relació en el pròxim article, les subjectivitats, esdevenen necessitats espirituals humanes, pel qual és impossible deslligar-se de forma total d'elles. Aquest punt, amb altres elements que veurem en el següent article, ens fan entendre que tot i realitzar un trencament amb les col·lectivitats, una desidentificació amb elles, se'n tornaran a produir necessàriament de noves, ja que són l'aliment necessari de l'ànima humana. Per aquesta raó, com també veurem, Weil ens parlarà de responsabilitat, la qual ens serviria per justificar una acció política que portés a la reconfiguració i transformació de subjectivitats o col·lectivitats d'una manera el màximament igualitària possible. Aquest punt, aquesta acció, és la més problemàtica quan es parteix de posicions sobre la subjectivació com la ranceriana, com veurem i defensarem en el següent article. Però, tot i així, el que es pretén defensar és que, com veiem partint de Weil, aquestes subjectivitats són una necessitat humana i són aliment de la seva ànima, pel qual tornaran a sorgir i a reconfigurar-se, raó per la qual ens fa embrutar les mans on no volfem: en la reconfiguració de les col·lectivitats, o subjectivitats, si volem evitar que altres la realitzin per nosaltres i volem intentar, almenys, realitzar-lo de la forma més igualitària possible.

Tots aquests punts, doncs, acabarem de veure'ls més detalladament i es comprendran millor en el segon article, on establim la relació amb Rancière i la teoria de la subjectivació.

Bibliografia

Weil, S. (2016) *L'arrelament. Preludi a una declaració dels deures envers l'ésser humà*, trad. Rosina Ballester, Barcelona, Edicions de 1984.

8 Ídem., pp.34-64.

9 Ídem., p.67.

10 Ídem.

11 Ídem., p.33.

12 Ídem., p.68.

13 Ídem., p.68-206.